

SJEĆANJE NA JEZIKOSLOVCA STJEPKA TEŽAKA

Marija Znika

Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje, Zagreb

Iz ruku Stjepka Težaka primila sam magistarsku diplomu na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Osvojio me srdačnom, iskrenom čestitkom. Ovaj kratki tekst samo je pokušaj da mu zahvalim za sva dobra djela.

Tko se god ikada našao u (ne)prilici davati izravno jezične savjete (a Stjepko Težak bio je u takvim situacijama desetak godina!) na telefonske upite ili u izravnim radijskim i televizijskim emisijama, znat će koliko je znanja, umijeća i pribra-
nosti potrebno da se sroči kratak, znanstveno utemeljen, jednostavan i pravodo-
ban odgovor. I to ne samo na pitanja iz jedne struke, iz jednoga područja, nego na
mnoštvo raznovrsnih pitanja iz raznih područja ljudske djelatnosti. Stjepko Težak
bio je jedan od rijetkih koji je imao znanja i mudrosti davati kratke i razumljive
jezične savjete i zato je bio omiljen jezični savjetodavac, svojevrsni jezični smje-
rokaz. Pritom nije uvjeravao sugovornika snagom autoriteta sveučilišnog profesora,
nego snagom jasno i jednostavno izloženih argumenata, ne zapadajući pritom
u simplifikaciju radi podilaženja publici.

U njegovim jezičnim savjetima, koji su poslije djelomice sabrani u knjigama, obuhvaćeno je bilo mnoštvo tema i odgovora koji su tek kasnije postali pred-
metom temeljita znanstvenog istraživanja, a mnogi i iscrpne monografske obrade.
Prisjetimo se samo njegovih kratkih ogleđa o množini zbirnih imenica, o množini
gradivnih imenica, o brojnim tvorbenim dvostrukostima, o nizu problema u para-
digmatičnim imenicama, ali i o uljezima u hrvatskom jeziku...

Kao neizvorni novoštokavac iznimno je dobro ovladao jezičnom normom
i odlično razumijevao jezične mijene. Produbljavao je svoja znanja i širio svoje
spoznaje do zadnjega časa. Intelektualna radoznalost jedno je od njegovih bitnih
obilježja. Širenje znanja o jeziku i stalno praćenje recentnih dostignuća u jeziko-
slovnoj kroatistici odražavalo se ne samo u njegovim jezičnim savjetima nego i
u dijelu gramatike koju je napisao zajedno sa Stjepanom Babićem i, posebice, u
njegovu dijelu velike *Akademijine znanstvene gramatike* u kojoj je obradio one
morfološke jedinice koje su smrću dr. sc. Slavka Pavešića ostale nedovršene.

Prateći nove spoznaje u jezikoslovlju, posebice u kroatistici, pratio je rezultate i metode istraživanja. Bez velike buke i pompe unosi je u gramatički opis rezultate recentne jezikoslovne literature. Videći nove spoznaje, dopunio je u novijim izdanjima *Gramatike hrvatskoga jezika* pristup sintaktičkoj sastavnici *Gramatike* te među prvima u svoj gramatički opis uveo te nove spoznaje o naravi i statusu sintaktičkih kategorija. Među ostalim unio je i predikatni proširak, kategoriju koja je u dotadašnjim gramatičkim opisima bila određena na posve drugi, sintaktički neadekvatan način. I time je pokazao ne samo znanstvenu nego i ljudsku širinu i otvorenost za prihvaćanje novih spoznaja, ne bojeći se mijenjati jednom napisano kad se uvjerio da su rezultati nekih recentnih opisa bolji, potpuniji i sustavniji. Te je novine uvodio onoliko koliko mu je karakter djela dopuštao. Otuda pokatkad i nedostatna iscrpnost u opisu nekih kategorija. Ali ta nedostatna iscrpnost nije bila posljedica neznanja, nego rezultat svjesnog odabira, svjesnog kompromisa, da se ne da više nego što korisnici priručnika mogu na određenom stupnju znanja jezika prihvatiti, a da se uz to ne izaziva nepotrebna raspra s jezikoslovnim autoritetima.

Raspon Težakova zanimanja od dijalektologije (rodnoga mu kraja, ali ne samo njega) preko gramatičkih opisa i jezičnih savjeta gramatičke i semantičke naravi, do aktualnih jezičnih savjeta nakon osnutka samostalne hrvatske države, didaktike, filmske umjetnosti, uređivanja raznih časopisa, temeljitog iščitavanja i ispravljanja pogrešaka u golemom broju velikih djela kojima je bio recenzentom (spominjem samo neka veća institutska izdanja: *Hrvatski jezični savjetnik* s 1659 stranica, *Njemačko-hrvatski rječnik* s 2075 stranica...), sve je to bio posao za najmanje dvije osobe kojima bi posve ispunilo život.

Valjana i temeljita naobrazba te stalno učenje i usavršavanje nisu ga učinili umišljenom veličinom. Bio je i ostao jednostavan, skroman, samozatajan čovjek, čovjek vedra duha, tih, osim kad bi gromkim glasom zapjevao koju od omiljenih pjesama...

Uz dar za razne vrste jezikoslovnih istraživanja, resila ga je još jedna ljudska osobina: radovao se svakom tuđem napretku kao svojem, bez imalo zlobe ili zavisti.

Iza Stjepka Težaka, vrijedna znanstvenika i iznimna čovjeka, ostaju djela koja će govoriti o njemu, o njegovoj upornoj, tihoj borbi za hrvatski jezik, za njegovu samosvojnost, nevremenima usprkos. Ostavio nam je u trajan poklad obilje radova bez kojih bi hrvatsko jezikoslovlje bilo bitno siromašnije.

O autorici

Marija Zinka doktorica je filoloških znanosti, grana kroatistika, viša znanstvena savjetnica u Institutu za hrvatski jezik i jezikoslovlje, vanjska suradnica Učiteljskog fakulteta u Zagrebu.